

Cursus Torah

(18) Parasjat Jitro

Driebergen, 17 april 2012

Willem J. Ouweneel

parasjat [Wajjisjma] Jitro ('[En] Jetro [hoorde]') (Ex 18 – 20)

Jetzo bezoekt Mozes; Mozes stelt onderleiders aan; Gods openbaring op de Sinaï; de Tien Woorden; het altaargebod

Onderverdeeld:

- I. Ex 18-19 (1^e les)
- II. Ex 20 (2^e les)

Bezoek van Jetro

18:1v.: Jetro JHWH-gelovige priester; bracht Mozes' vrouw terug (vgl. 4:24-26!)

Vs3v.: Na Gersom (2:22) nu 2^e zoon genoemd: Eliëzer ('mijn God is hulp', nl. t.o. Farao)

Vs5: Israël aangekomen bij de Horeb, de 'berg Gods/des Heren' (vgl. 3:1; 4:27; 24:13; Nm 10:33; 1Kn 10:8) (vgl. Moria, Gn 22:14; Basan, Ps 68:16; de godenberg, Ez 28:16; Sion, Ps 24:3; Js 2:3 enz.)

Jetro's lofprijzing

Vs8: Mozes' verslag

Vs9-11: Jetro's respons: God groter dan alle goden
(vgl. 12:12; 15:11)

Vs12: brand- & vredeoffers > feestmaal

Vs13-16: Mozes rechter én wetgever (N.B.: 'Ik maak
Gods *torot* bekend', vgl. Gn 26:5; Ex 16:28)

Vs17-26: raad van Jetro (23: Gods instemming): Mozes
stelt onderleiders aan (blijft zelf de enige wetgever)

Betekenis van Ex 18 (a)

Mozes: type van Jesjoea, rechter & wetgever van Israël

Jetro: de heidenen erkennen Gods grootheid; offeren & eten met Israël (vgl. Js 25:6-12)

Vgl. de koningin van Sjeba! (1Kn 19; 2Kr 9)

Zippora (uit de volken!): type van de Gemeente (liefdesrelatie)

Zonen: weerspiegelen haar geschiedenis: lijden & verheerlijking (vgl. de twee zonen van Jozef: Manasse & Efraïm)

Betekenis van Ex 18 (b)

Onderleiders: type van de Gemeente als regerend met
Jesjoea (vgl. Mt 20:23; 1Ko 6:2; 2Tm 2:14; Jd :14v.;
Op 3:21; 20:4-6)

Israëls verlossing getuigenis voor de heidenvolken (vgl.
Ps 72; Js 60; Zc 8 & 14)

N.B. Met de typologische schildering van het vrederijk
vormt Ex 18 een noodzakelijke afsluiting: Ex 19
vormt een nieuw begin van het boek

Indeling Exodus deel 2

II. Israël bij de Sinai (Ex 19-40)

- (1) Ex 19:1–20:21 - Gods openbaring op de Sinai
- (2) Ex 20:22–24:11 - het verbondsboek
- (3) Ex 24:12–32:29 - Mozes' *1^e 40 dagen* op de Sinai
- (4) Ex 32:30-33:23 - Mozes' *2^e 40 dagen* op de Sinai
- (5) Ex 34 - Mozes' *3^e 40 dagen* op de Sinai
- (6) Ex 35–39 - de bouw van de tabernakel
- (7) Ex 40 - oprichting & inwijding van de tabernakel

Aankomst bij de Sinai

19:1v.: derde maand: volgens de rabbi's precies tijdens Sjavoet (weken- of pinksterfeest); mede daarom werd dit later het feest van de wetgeving:

Vs1: 1e dag van de 3e maand: aankomst bij de Sinai

Vs3: 2e dag van de maand: 1e opklimming van Mozes

Vs8b: 3e dag van de maand: 1e neerdaling

Vs9b: 4e dag van de maand: 2e opklimming naar JHWH

Vs11: 6e dag v/d maand: theofanie = 50^e dag na Pèsach!

Eerste ontmoeting met God

Vs3: Mozes klimt voor het eerst op (in totaal 7x!)

Vs4-6: Gods trouw ('arend', Dt 32:11v.), Israëls trouw >

(a) Gods *eigendom* (persoonlijk bezit; vgl. Dt 32:8v., in tegenstelling tot de volken > volksengelen)

(b) *koninkrijk van priesters* (vgl. 1Pt 2:5,9; Op 1:6; 5:10)
(principeel het *hele* volk priesters; koning = JHWH)

(c) *heilig volk* (vgl. Dt 7:6; 14:2,21; 26:19; 28:9):
afgezonderd voor & toegewijd aan JHWH

Israëls toezeggingen

‘Alles wat de Here gesproken heeft, zullen wij doen’

(a) 19:8 na Gods eerste woorden

(b) 24:3 na Mozes' 4^e neerdaling

(c) 24:7 na de offers en het verbondsboek

Positief: Israël stemt als partner in met het verbond
(zonder dat is geen verbond mogelijk; vgl. Gn 17:1v.)

Negatief: gebrek aan zelfkennis (Ex 32! vgl. Pr 5:1! zie ook Dt 8:2; Rm 3:20b; 7:7, ‘wet doet zonde kennen’)

Mozes' zeven opklimmingen

19:3-7: 1^e opklimming & neerdaling van Mozes: Gods beschrijving van Israël

Vs8b-14: 2^e verblijf op de Sinai: opdracht tot heiliging

Vs20-25: 3^e verblijf: waarschuwing: de berg is heilig!

20:21-24:3: 4^e verblijf: vele geboden > verbondsboek

24:9: 5^e opklimming & neerdaling (met Aäron & 2 zonen & 70 oudsten)

24:12: Mozes klimt verder omhoog: *1^e verblijf van 40 dagen* > 32:15: 5^e neerdaling

Theofanie (Godsverschijning)

Vs9: ‘opdat zij in *u* geloven’ (type van Jesjoea, Jh 14:1)

Vs10-15: geestel. voorbereiding v.h. volk: zich heiligen, kleren wassen, geen seks (vgl. 1Sm 21:4; 1Ko 7:5)

Vs16-18: theofanie: donder, bliksem, wolk, rook, bazuingeschal (*sjofar*), beving (Rasji: zoals een bruidegom zijn bruid ontmoet! Jr 2:2)

Vs20: Mozes’ 2^e opklimming > vs25: neerdaling

Vs22,24: vermelding van ‘priesters’ (Rasji, Ibn Ezra: d.i. eerstgeborenen; vgl. 13:2; 24:5)!

Betekenis van de Torah (a)

Positief: in wezen Gods *zelf*openbaring: ‘weest heilig, want Ik ben heilig’ (Lv 11:44v.; 19:2; 20:7; 1Pt 1:16)

Negatief: de wet toont aan wie het volk in zichzelf is en dat het slechts uit genade kan leven (Rm 3:20 > 24)

(juist Israëls lichtvaardige aanvaarding van de wet toont de noodzaak ervan: Rm 7:7)

Gl 3:19 wet bij de belofte gevoegd om de zonde aan het licht te brengen

Betekenis van de Torah (b)

Jh 1:17 wet (Mozes) < > genade (Jesjoea); maar geen scherp contrast: er is ook de *wet* van Jesjoea (1Ko9:21; Gl 6:2) & *genade* in de Torah (zie reeds Ex 32-34)

De essentie van de Torah is Jesjoea zelf (vgl. 2Ko 3:2 met Jr 31:33)

Israël leert eerst Gods *genade* (Ex 13-17), dan zijn *heiligheid* (Ex 19-24), dan opnieuw zijn *genade* (Ex 32-34) (hoe groter besef van zijn heiligheid, des te groter besef van zijn genade)

Einde 1e les

De Tien Woorden

Nooit ‘10 geboden’, maar ‘10 woorden’ (*asjèret hadd’varim*, in rabbijnse literatuur: *asjèret ha-dibrot*): Ex 34:28; Dt 4:13; 10:4; N.B. Ex 20:1 *kôl-hadd’varim*)

Grieks: *deka logoi* > ‘dekaloog’

NT: ‘de [mozaïsche] geboden’: 6x in Mc 10:19; 5x in Rm 13:9; 3x in 2:21v.; 2x in Jk 2:11

Rabbijnen: alle 613 geboden van de Torah vallen onder deze Tien Woorden! (het gaat niet om 10 individuele geboden, maar 10 categorieën)

Drie indelingen

Eerste ‘woord’ in chr. traditie: ‘geen andere goden’

Eerste ‘woord’ in joodse traditie: ‘Ik ben JHWH...’

Protestanten & oosterse christenen scheiden ‘geen andere goden’ van ‘geen gesneden beeld’

Katholieken & lutheranen scheiden begeerte naar onkuisheid (‘uws naasten vrouw’) van materiële hebzucht (vgl. versie van Dt 5:21)

Rabbijnse indeling (a)

Eerste stenen tafel: dienst van God (a)

1. ‘Ik ben JHWH uw God... uitgeleid’ (Israël aangesproken als *verlost* volk; dus Tien Woorden géén ‘weg tot God’; niet: hoe *kom* ik, maar: hoe *blijf* ik onder de zegeningen van het verbond); wet nooit losmaken van het verbond (vgl. Dt 5:15); ‘gij zult’ dus niet zo zeer bevel als wel: ‘dat kun je gewoon niet maken’ (vgl. Gn 17:1v.)

God in 1e-2e ‘woord’ 1e persoon, in 3e-10e ‘woord’ 3e persoon

Rabbijnse indeling (b)

Eerste stenen tafel: dienst van God (b)

2. Verkeerde eredienst: (a) andere goden, (b) verkeerde dienst van de ware God (vgl. gouden kalf; vgl. RK: beelden niet aanbidden, wel vereren!? of helemaal geen beelden? ook theologische ‘beelden’!?)
3. Meineden, verbroken eden, vloeken (> naam ‘JHWH’ vervangen door Adonai)
4. *Altijd* a/d sabbat (& alle andere hoogtijden) denken
5. Respect voor alle *Godgegeven* gezag (dus 1^e tafel)

Rabbijnse indeling (c)

Tweede stenen tafel: dienst aan de naaste

6. Fysiek (& psychisch) geweld tegen een medemens (karaktermoord)
7. Alle vormen van seksuele ontucht (d.i. alle buiten-huwelijkse seks) (gaat niet over echtscheiding!)
8. Roven (ook kidnapping! 21:16), fraude, oplichting, oneerlijk zakendoen
9. Liegen, kwaadspreken, roddelen
10. Begeerte, afgunst [vgl. Gods 'jaloezie' in vs5!]

God < > de naaste

Vgl. tweeledige hoofdsom van de Torah: Mt 22:35-40

Vgl. Adam (tegen God) & Kaïn (tegen de broeder)

Vgl. Israël: tegen God (afgoderij) & tegen Jesjoea (de Broeder)

1^e tafel: respect voor *Gods* uniciteit & heiligheid

2^e tafel: respect voor de *naaste*: [(5) de ouders,] (6) het leven, (7) het huwelijk, (8) de onaantastbaarheid van de ander, (9) de waarheid, (10) het bezit van de ander

Mozaische < > Messiaanse Torah

2 geboden, 8 *verboden* ('gij zult niet...') (zelfs sabbatsgebod: gij zult *niet* werken): aangepast aan de zondaar, geen ontvouwing van Gods diepste verlangens t.a.v. de mens; in letterlijke zin zet de Dekaloog *nergens* aan tot goede werken (zelfs het 5e gebod eist slechts een houding)

Messiaanse Torah: positief: 'gij zult God resp. uw broeder zo liefhebben dat...' (vgl. Jh 13:34v.; 15:12; Rm 13:10; 1Jh 4:19): gezindheid én werken

Mozes < > Jesjoea

Mozes: ‘wetdoorgever’ op een berg; maar was geen goed voorbeeld én gaf geen kracht

Jesjoea: ook ‘wetdoorgever’ op een berg (Mt 5-7), maar tevens:

(a)volmaakt voorbeeld: zie bijv. Jh 15:12; 2Ko 8:9; Ef 5:2,25v.; 1Jh 2:6-8; 3:16

(b)schenker van de kracht van de Geest: Rm 7 > 8; Gl 5:16-22

Messiaanse Torah (a) (1Ko 9:21; Gl 6:2)

Eerste 'vlezen tafel' (vgl. 2Ko 3:2):

1. Gods verlossing d.m.v. Jesjoea
2. God liefhebben met hart & ziel (Mt 22:37; vgl. Dt 6:5; 10:12; 11:13; 13:3; 30:6; Jz 22:5; vgl. 1Ko 8:5v.)
3. Laat uw ja ja zijn (Mt 5:37): betrouwbaar (Sp 20:6)
4. in NT niet genoemd! (ook geen 'zondagsgebod'); wel: denk altijd aan de (komende grote) sabbat!
5. herhaald in Mt 15:4; Ef 6:2v.

Messiaanse Torah (b)

Tweede 'vlezen tafel':

6. Je leven voor je broeder inzetten (1Jh 3:16)
7. Je leven voor je vrouw inzetten (Ef 5:25v.)
8. Je bezit met je broeder delen (Ef 4:28; 1Tm 6:17v.; 1Jh 3:17; Jk 2:15v.)
9. De ander dienen met de waarheid (Ef 4:25,29)
10. Het goede begeren (1Tm 3:1; 1Pt 2:2 enz.)

‘Zonden bezoeken’ (vs5)

Rasji (n.a.v. Targoem): als kinderen het slechte voorbeeld van hun ouders volgen, wordt hun dat extra aangerekend; Sforno: zonden hopen zich op als de volgende generatie slechter is dan de vorige

N.B. niet zomaar gevolgen voor (‘onschuldig’) nageslacht maar het gaat om ‘hen die Mij haten’ (kinderen niet gestraft om zonden van de voorouders; Ez 18)

Doorwerken van de afgoderij in Israël tot op de ballingschap; contrast: vs6 (‘tot de 1000^e generatie’ = altijd)

Plaats van de sabbat

Sabbat = ‘teken’ van het *Sinaïtisch* verbond, Ex 31:13; Ez 20:12,20

Vgl. *Noachitisch* verbond: regenboog (Gn 9:13)

Abrahamitisch verbond: besnijdenis (Gn 17:11; Rm 4:11)

Sabbatsgebod op cruciale momenten herhaald (= toetssteen voor Israëls verbondstrouw): Ex 31:13-16; 35:2v.; Lv 19:3,30; 23:3; 26:2; Nm 15:32-36; vgl. 2Kr 36:21)

Israëls reactie

Vs18-21: het volk kan de theofanie én het gebod niet verdragen (vgl. Dt 5:25; Hb 12:19)

Vs21-24:3: 4e verblijf van Mozes op de berg: vele geboden > ‘verbondsboek’ (24:4,7)

Vs22: ‘van de hemel’ én vanaf de berg (19:20)!
(Rasji: vgl. Dt 4:36: *Sjechina* in de hemel, Gods macht op de aarde; Ibn Ezra: Gods voeten a.h.w. op aarde, zijn hoofd in de hemel)

Het beeldenverbod

Vs23: herhaling van het beeldenverbod: het volk neemt afstand tot God en juist deze houding versterkt de neiging tot afgoderij (gouden kalf!); daarom:

Vs24: positieve wijze van naderen > gemeenschap (geen vrees), niet gebaseerd op eigen verdiensten (> angst), maar op het brandoffer

Vgl. dagelijks brandoffer als basis voor Gods omgang met zijn volk (Ex 29) >> werk van Jesjoea

Het altaar

Vs24-26: altaar van aarde of natuurstenen (menselijke arbeid voegt niets toe); anticipatie op 27:1; 38:1

Ontmoetingsplaats van God en mens, d.i. tabernakel, Silo of tempel (vgl. 29:42-46)

Plaats waar God ‘zijn naam doet gedenken’ (vgl. 3:15; Ps 135:13; Js 26:8) en zelf ‘komt’ en zegent (vgl. Mt 18:20; Lc 22:19)

Vs26: helling, geen trappen

Altaar < > offers

Het altaar impliceert offers (hoewel *zond*offers nog steeds niet genoemd: *brandoffer*altaar)

Israël gegrond op genade:

(a) éérst de verlossing, dán de wet

(b) wet overtreden > offer > verzoening

Het wetticisme (God in eigen kracht willen behagen)
komt nooit uit God, maar uit het vlees

Einde 2e les